

RA – Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok

Scattered native trees or narrow tree lines

Natura 2000: –
Cönotaxonok: –

Definíció: Elszórtan álló őshonos fák alkotta facsoportok lágyszárú növényzet (gyep, mocsár, nádas) felett vagy néhány fa szélességű fasorok, erdősávok. A facsoportot legalább 5 fa alkotja, többnyire gyeppel (gyepekkel, mocsarakkal) élőhelykomplexet képezve jelenik meg, ahol a gyeppkomponenst külön is célszerű jellemezni. A fasor akár egy sorból is állhat. Az erdősáv legalább 4 sort tartalmaz vagy legalább egy famagasság szélességű. 50%-os elegyarányig idegenhonos fajfajok, gyümölcsfák előfordulása elfogadható.

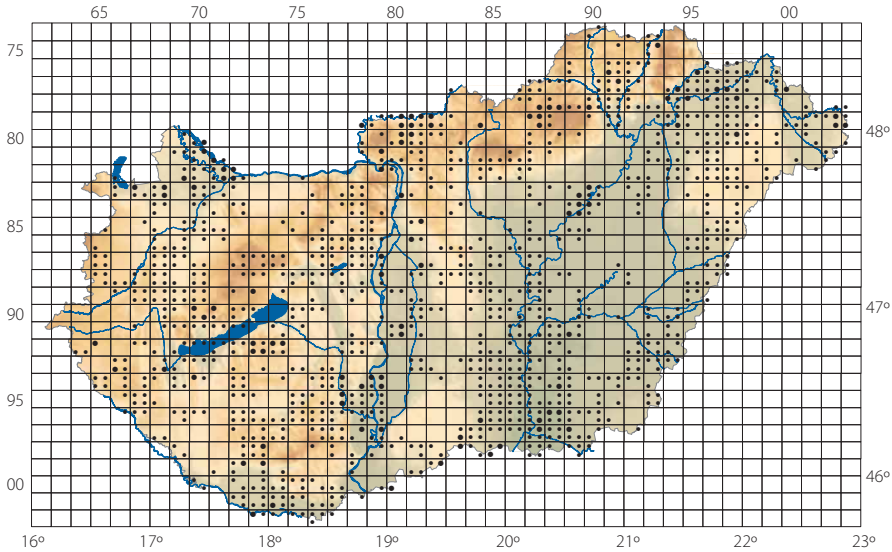
Termőhely: Nem jellemző, bármilyen, a fák növekedésének megfelelő termőhelyen kialakulhat, illetve kialakítható. Leggyakrabban egykori vagy jelenlegi ártéren, patakok, folyók mentén, mocsarak szélén, illetve hegylábi-dombvidéki környezetben, viszonylag szárazabb klímában találjuk.

Állománykép: Magányosan, kisebb csoportokban található fák alkotják, amelyek alatt lágyszárú növényzetet találunk (amely szélsőséges esetben hiányozhat is). Másik típusát „vonalas létesítmény” jellegű, keskeny fasorok alkotják, ezek szélessége nem haladja meg az egy famagasságot.

Jellemző fajok: A fák közül sok előfordulhat, legjellemzőbbek a fűz- (*Salix*), a nyár- (*Populus*), a hárs- (*Tilia*), a tölgy- (*Quercus*), a kőris- (*Fraxinus*), a juhar- (*Acer*) fajok, a mézgás éger (*Alnus glutinosa*), a nyír (*Betula pendula*). Az őshonos fák mellett néhány gyümölcsfa (pl. dió – *Juglans regia*, alma – *Malus domestica*, körte – *Pyrus communis*, szilva – *Prunus domestica* agg., eperfa – *Morus alba*) is előfordulhat. A fák alatt, illetve a fasorokban a gyakoribb hazai cserjék is előfordulhatnak, leginkább a kőkény (*Prunus spinosa*), a galagonya (*Crataegus monogyna*), a gypűrózsa (*Rosa canina* agg.), a fekete bodza (*Sambucus nigra*), nedvesebb helyeken a rekettyefűz (*Salix cinerea*). A facsoportok esetében „gyepszintet” a kapcsolódó gyepes vagy mocsári élőhely fajai adják – ez lehet fajokban gazdag és fajszegény, jellegtelen is. A fasorok alatt tág tűrőképességű, zavarástűrő fajokat találunk (általában keveset).

Molyhos tölgy (*Quercus pubescens* s.l.) hagyásfacsoportok nagy kiterjedésű lejtősztyeppen (Déli-Bakony)

Elterjedés: Összes hazai kiterjedése 6500 ha, az országban szórtan, de csaknem egyenletesen mindenhol előfordul. Az Alföldön található a legnagyobb mennyiségben (3000 ha felett). 1000 ha feletti kiterjedésben található az Északi-középhegységben és közel 1000 ha-on a Dél-Dunántúlon. Kisalföldi előfordulása megközelíti a 600 ha-t. Legritkább a Nyugat-Dunántúlon és a Dunántúli-középhegységben (kb. 350-350 ha).

Vegetációs és táji környezet: Bárhol előfordulhat, de legjellemzőbb talán széles patak völgyek nádasaiiban és rétjein, illetve falvak környéki szőlőhegyeken, felhagyott gyümölcsösökkel borított domboldalakon. Táji környezetükben leggyakrabban nádasokat [B1a], mocsár fragmentumokat [BA] és jellegtelen gyepeket [OC, OB] találni, de viszonylag gyakoriak a cserjések [P2b, P2a], a nedves rétek [D34, B5], a szikes rétek [F2] és a puhafás jellegtelen erdők [RB].

Alegységek, idetartozó típusok:

1. Elszórt fák, facsoportok:
 - 1.1. Fűz-, nyár-, nyír- és/vagy éger fák, facsoportok elszórván nádasban, sásosban, üde réteken, mocsarak szélében, patak völgyekben.
 - 1.2. Nyárfák, borókák elszórván száraz homoki tájban, nem homokbuckásokban, nem M5 jelleggel.
 - 1.3. Keményfák (pl. tölgyek, kőrisek, szilek) üde réteken, ritkábban nádasokban, mocsarakban – inkább alföldi tájon (vagy hegy-dombvidéki szélesebb völgyekben).

- 1.4. Tölgyek, szilek, juharok elszórván vagy kisebb csoportokban gyepeken, felhagyott gyümölcsösökben, mezsgyéken, többnyire hegy-dombvidéki tájon.

- 1.5. Tölgyek, kőrisek, ritkábban egyéb őshonos fafajok hagyásfaként, vágásterületeken, fiatalosokban, telepített-átalakított „erdőben” (pl. akácokban).

2. Fasorok, erdősávok:

- 2.1. Fűzek, nyárok, éger (gyakran szakadozott) fasorként, hiányos gyepszinttel patakparton, erek, csatornák, tavak, illetve folyók, holtágak mentén – részben az egykori puhafás (égeres, illetve fűzes-nyáras) ártéri erdők maradványként.

- 2.2. Nyár, esetleg fűz fasorok utak, mezsgyék mentén, gyepeken.

- 2.3. Keményfák (tölgyek, szilek, kőrisek) elszórtan vagy kisebb csoportokban, fasorként, esetleg erdősávként csatornák, vízfolyások mentén, illetve közelében.

- 2.4. Tó-, illetve holtág partján álló idős keményfa hagyásfák, fasorok (részben az egykori keményfa ártéri erdők maradványaként vagy ilyen jelleggel).

- 2.5. Egyéb őshonos fafajú (pl. tölgyek, hársak, juharok, kőrisek) fasorok, erdősávok utak mentén, mezsgyéken, gyepeken.

- 2.6. Idős gyümölcsfa (pl. dió, alma, körte, szilva, eper) fasorok – bár nem őshonos fafajok alkotják, ezeket is ebbe az élőhelytípusba soroljuk.

Nem idetartozó típusok:

1. Az erdőkategóriák minimális kiterjedését, illetve zártágat elérő erdőfoltok.

2. Kiligetesedő, tisztásokkal mozaikos erdők.
3. Fáslegelő, fáskaszálók [P45].
4. Jellegtelen, de már erdővé záródott faállományok [RB, RC, RDa, RDb].
5. Magányos fák (általában térképezési lépték alattiak).
6. Minimális kiterjedést elérő cserjések [P2a, P2b].

Természetesség (jelen esetben sokkal inkább kulturális-természeti értékesség):

5-ös: Idős, vastag (60 cm átmérő felett) fákból álló, ill. min. 15 db idős fát tartalmazó facsoportok (többnyire természetközeli környezetben).

4-es: Több és különböző korú fából álló, többfajú facsoportok (legalább 15 idősebb fa, többnyire természetközeli környezetben).

4-es: Több fa- és cserjefajt, több aljnövényzet fajt tartalmazó facsoportok (gyakran természetközeli környezetben).

3-as: Őshonos fafajú, legalább középkorú fák alkotta facsoportok, cserjék és aljnövényzet nélkül.

3-as: Őshonos fafajú, legalább középkorú fák alkotta fasorok, erdősávok.

2-es: Facsoportok, ha az idősebb, nagy méretű fák hiányoznak.

2-es: Fiatal fákból álló fasorok, erdősávok.

2-es: Ha tájidegen fajokkal elegyes.

Regenerációs potenciál: Féltermészetes, részben mesterséges élőhely, regenerációs potenciálja nem igazán értelmezhető.

Irodalom: Seregélyes 1997f, Tóth & Szurdoki 2004

Bölöni János, Molnár Zsolt, Biró Marianna

RB – Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők

Uncharacteristic or pioneer softwood forests and plantations

Natura 2000: –
Cönotaxonok: –

Definíció: Olyan puha fajú őshonos fajok uralta, erdei lágyszárúakban többnyire szegényes erdők gyűjtőcsoportja, amelyek más csoportba [J-N-ig] nem sorolhatók be biztosan. Leggyakoribb alkotói fűz- (*Salix*) és nyár- (*Populus*) fajok, a mézgás éger (*Alnus glutinosa*) és a nyír (*Betula pendula*), a Délnyugat-Dunántúlon

az erdeifenyő (*Pinus sylvestris*) is. Egyaránt lehetnek spontán kialakult (átalakult) és – többnyire másodlagosan – fátlan területekre telepített faállományok. Minimális magassága 5 m, záródása 50%. Legkisebb szélessége 25 m, rögzítendő legkisebb kiterjedésük 1000 m². A kemény fák aránya max. 50%, az adventív fajfajoké max. 50%.

Termőhely: Igen változatos termőhelyi körülmények között jelenhetnek meg, az Alföldtől a középhegységekig. Leggyakrabban legalább (egykor) időszakosan vizes területek, mocsarak, lecsapolt lápok, patakok és csermelyek partjának erdei, ekkor a természetes és emberi hatások együttesen gyakran eredményeznek állandósult puhafás állományokat. Kisebb területen fordulnak elő üde erdőknek megfelelő éghajlati és talajviszonyok között. Lehetnek korábbi erdők helyén kialakított másodlagos gyepek, szántók felhagyása után telepített vagy spontán állományok, de kialakulhatnak (illetve kialakíthatók) korábban erdőtlen területeken, pl. kiszáradt mocsarak, lecsapolt lápok helyén.

Állománykép: Többnyire közepes növekedésű faállományok. Az erdőbelső a gyakran nem teljes záródás és/vagy a fényt jól átteresztő lombzatú uralkodó fafaj(ok) miatt többnyire fényben gazdag. A cserje- és lombszint gyakran – elsősorban a spontán létrejött, fiatalabb állományok esetében – nem válik el élesen egymástól. A cserje- és gyepszint változó fejlettségű lehet, de a ritkás gyepszintű állományok nem gyakoriak.

Jellemző fajok: A lombszint jellemző fajai: fehér és törékeny fűz (*Salix alba*, *S. fragilis*), fehér, rezgő és szürke nyár (*Populus alba*, *P. tremula*, *P. × canescens*), mézgás éger (*Alnus glutinosa*), nyír (*Betula pendula* – bár a nyír fája viszonylag kemény, egyéb biológiai tulajdonságai alapján ebbe az élőhelybe soroltuk), ritkábban a fekete nyár (*P. nigra*), illetve többnyire a *P. × euramericana*-val alkotott hibridjei. A Délnyugat-Dunántúlon pionír állományokat alkothat az itt őshonos erdeifenyő (*Pinus sylvestris*).

A cserje- és gyepszint faji összetétele nem jellemző, az igényesebb erdei fajok azonban többnyire hiányoznak, gyakoriak a korábbi rétek, parlagok generalista, zavarástűrő „maradék” fajai. Sokszor tömegesek a gyepszintben a magaskórósok (csalán – *Urtica dioica*, bürök – *Conium maculatum*), a nád (*Phragmites australis*), illetve a hamvas szeder (*Rubus caesius*). Ahol közeli a talajvíz, ott a gyepszintben gyakoriak lehetnek a zavarást jobban tűrő, kevésbé igényes mocsári és réti növények.